

Warszawa, 7 grudnia 2005 r.

RZECZPOSPOLITA POLSKA
Rzecznik Praw Obywatelskich

Prof. dr hab. Andrzej ZOLL

RPO-520158-III/05/LN

00-090 Warszawa Tel. centr. 551 77 00
Al. Solidarności 77 Fax 827 64 53

Pan
Krzysztof Michałkiewicz
Minister Pracy i Polityki Społecznej

Uprzejmie informuję Pana Ministra, że na podstawie zamieszczonego w Gazecie Wyborczej z 6 grudnia br. artykułu pt. „ZUS: Urodziły? Niech płacą” podjąłem problem zasad podlegania obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym przez osoby korzystające z urlopów macierzyńskiego i wychowawczego w okresie pozostawania w stosunku pracy, które jednocześnie prowadziły w tym okresie pozarolniczą działalność gospodarczą.

Zakres podmiotowy przymusu ubezpieczeń emerytalnego i rentowego wyznaczają art. 6, 8 i 9 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz.U, Nr 137, poz. 887 ze zm.). Obowiązkowym ubezpieczeniom podlegają, między innymi, „osoby fizyczne, które na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej są pracownikami” (art. 6 ust. 1 pkt 1), a także te, które są „osobami prowadzącymi pozarolniczą działalność gospodarczą” (art. 6 ust. 1 pkt 5). W systemie ubezpieczeń społecznych obowiązuje w zasadzie przymus ubezpieczenia z jednego tytułu. Dlatego też, zgodnie z art. 9 ust. 1 ustawy, osoby będące pracownikami, „spełniające jednocześnie warunki do objęcia ich obowiązkowo ubezpieczeniami emerytalnym i rentowym z innych tytułów, są obejmowane ubezpieczeniami tylko z tytułu stosunku pracy”. Oznacza to, że dopóki osoba prowadząca działalność gospodarczą pozostaje pracownikiem, dopóty podlega przymusowi ubezpieczenia wyłącznie z tytułu zatrudnienia w ramach stosunku pracy. Wyjątek od zasady obowiązku ubezpieczeń z jednego tytułu został przewidziany w art. 9 ust. 1a ustawy. Według tego przepisu, ubezpieczony z tytułu pozostawania w stosunku pracy, którego podstawa wymiaru składek "w przeliczeniu na okres miesiąca jest niższa od określonej w art. 18 ust. 4 pkt 5, podlega również obowiązkowo ubezpieczeniu z innych tytułów". W art. 18 ust. 4 pkt 5 ustawy wymieniona została kwota minimalnego wynagrodzenia za pracę

(ustalanego na podstawie przepisów ustawy z dnia 10 października 2002 r. o minimalnym wynagrodzeniu za pracę, Dz.U. Nr 200, poz. 1679 ze zm.).

Obowiązkowemu ubezpieczeniu społecznemu podlegają również osoby korzystające z urlopu wychowawczego i pobierające zasiłek macierzyński lub zasiłek w wysokości zasiłku macierzyńskiego (art. 6 ust. 1 pkt 19) - „od dnia spełnienia warunków, o których mowa w art. 9 ust. 6, do dnia zaprzestania spełniania tych warunków” (art. 13 pkt 13). Jak wynika z art. 9 ust. 6 ustawy w związku z jej art. 6 ust. 1 pkt 19, przymus ubezpieczenia w odniesieniu do tej grupy ubezpieczonych istnieje tylko wtedy, gdy „nie mają ustalonego prawa do emerytury lub renty i nie mają innych tytułów rodzących obowiązek ubezpieczeń społecznych”.

Wykładnia tych przepisów nie jest jednolita. Ich literalna wykładnia doprowadziła w orzecznictwie do stanowiska, zgodnie z którym tytułem przymusowego ubezpieczenia pracownika na czas korzystania z urlopów macierzyńskiego i wychowawczego przestaje być pozostawanie w stosunku pracy, a staje się albo tylko przebywanie na urloпах albo „zaktualizowany” inny tytuł ubezpieczenia. Taki kierunek wykładni reprezentuje dotychczasowe orzecznictwo (por. np. wyroki Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 18 grudnia 2001 r., III AUa 1391/00, OSA 2003 nr 8, pos. 33 i Sądu Najwyższego z dnia 19 marca 2003 r., II UK 157/02, OSNP 2004 nr 1, poz. 9). W ostatnim czasie zapadły co najmniej dwa wyroki Sądu Najwyższego (por. wyrok z 18 stycznia 2005 r., II UK 128/04, OSNP 2005 nr 15, poz. 233 oraz wyrok z 20 października 2005 r., dotychczas niepublikowany), które zgodnie z regułami wykładni systemowej zaprezentowały odmienne stanowisko. W świetle tego stanowiska dyspozycja art. 9 ust. 6 w związku z art. 6 ust. 1 pkt 19 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych nie dotyczy tych osób, które będąc pracownikami, prowadzącymi jednocześnie pozarolniczą działalność gospodarczą, objęte zostały (zgodnie z dyspozycją art. 9 ust. 1 tej ustawy) wyłącznie obowiązkowym ubezpieczeniem emerytalnym i rentowym z tytułu stosunku pracy, a następnie w ramach tego ubezpieczenia skorzystały z prawa do zasiłku macierzyńskiego. Oznacza to, że korzystanie z urlopów macierzyńskiego i wychowawczego w okresie pozostawania w stosunku pracy nie aktualizuje obowiązku pracownika ubezpieczenia z tytułu jednoczesnego prowadzenia w tych okresach pozarolniczej działalności gospodarczej (art. 6 ust. 1 pkt 5 w związku z art. 9 ust. 6).

Niewątpliwie występujące rozbieżności w orzecznictwie mogą utrudnić jednoznaczne określenie zasad podlegania ubezpieczeniom społecznym w czasie korzystania z urlopów macierzyńskiego i wychowawczego w okresie pozostawania w stosunku pracy i jednoczesnego prowadzenia w tych okresach pozarolniczej działalności gospodarczej. Uprzejmie informuję, że rozważam możliwość wystąpienia z wnioskiem do Sądu Najwyższego o podjęcie uchwały na podstawie art. 16 ust. 2 pkt 4 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz.U. z 2001 r. Nr 14, poz. 147) w związku

z art. 60 § 2 ustawy z dnia 23 listopada 2002 r. o Sądzie Najwyższym (Dz.U. Nr 240, poz. 2052 ze zm.).

Działając na podstawie art. 16 ust. 1 ustawy o Rzeczniku Praw Obywatelskich zwracam się do Pana Ministra z uprzejmą prośbą o zajęcie stanowiska w tej sprawie.

/-/

DYREKTOR ZESPOŁU

/-/ mgr Lesław Nawacki